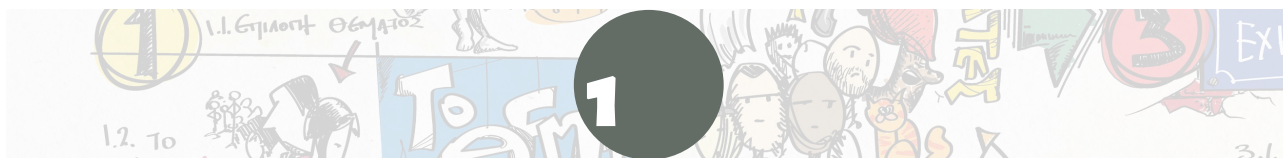

τα βήματα δημιουργίας μιας

τριδιάστατης πολυμεσικής
εκθεσιακής αφήγησης

το θέμα

1.1. Επιλογή του θέματος

Η επιλογή του θέματος προφανώς αποτελεί μία αυθαίρετη απόφαση της ομάδας που παίρνει την πρωτοβουλία για τη δημιουργία μιας Τριδιάστατης Πολυμεσικής Εκθεσιακής Αφήγησης (Τ.Π.Ε.Α.). Συνήθως, μοιάζει αυτονόητη, αποτέλεσμα της φύσης της ομάδας, του πεδίου δραστηριοποίησής της, των γενικότερων στόχων και προσανατολισμών της κ.λπ. Ωστόσο, κάθε φορά η επιλογή αυτή είναι λογικό και σκόπιμο να επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον και τη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία. Π.χ. οι υπεύθυνοι ενός αρχαιολογικού μουσείου είναι λογικό και αναμενόμενο να επιλέγουν θέματα από την αρχαιότητα. Δεν είναι, όμως, καθόλου αυτονόητο ποιο από μία μεγάλη ποικιλία θεμάτων μπορεί να έχει νόημα να αναπτυχθεί, στη Λέσβο, ένα καλοκαίρι με καύσωνα, όταν συνεχίζεται για δέκατο έβδομο μήνα ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι τιμές στα τρόφιμα έχουν αυξηθεί κατά 20% μέσα σε ένα χρόνο.

1.2. Προσδιορισμός των ομάδων κοινού στις οποίες απευθύνεται η εκθεσιακή παρουσίαση του θέματος

Η επιλογή ενός θέματος, ακόμη και αν λαμβάνει υπόψη μια σειρά παραμέτρους -όπως αναφέρθηκε παραπάνω-, δεν οδηγεί αυτόματα σε μια συγκεκριμένη πραγμάτευσή του. Η σκοπιμότητα της επιλογής και η ομάδα ή οι ομάδες του κοινού στο οποίο η Τ.Π.Ε.Α. θέλει να απευθυνθεί, χρειάζεται να διατυπωθούν με σαφήνεια. Παρά την επιφανειακή αντίληψη ότι μια έκθεση θα «πρέπει να απευθύνεται σε όλους», στην πράξη η επιλογή και η συγκεκριμένη πραγμάτευση του θέματος απαιτεί τη σκιαγράφηση μιας συγκεκριμένης

ομάδας «επιδιωκόμενων» επισκεπτών. Για παράδειγμα, ένας φορέας που έχει ως στόχο την παρουσίαση του πολιτισμού ενός τόπου, εφόσον στοχεύει στους ξένους επισκέπτες, θα σχεδιάσει μια σταθερή Τ.Π.Ε.Α. που θα κινείται σε ένα περισσότερο ολιστικό επίπεδο, ενώ αν απευθύνεται στους ντόπιους, πιθανότατα, θα επιλέξει τη δημιουργία πολλών βραχυχρόνιων Τ.Π.Ε.Α. κάθε μια από τις οποίες θα εμβαθύνει σε κάποια συγκεκριμένη πτυχή του τοπικού πολιτισμού.

Σε αυτό στάδιο είναι σκόπιμο να διερευνηθεί κατά πόσο είναι δυνατόν και σκόπιμο να εμπλακούν στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της Τ.Π.Ε.Α., κάποια κοινωνική ομάδα ή και μεμονωμένα άτομα. Ο τρόπος και ο βαθμός εμπλοκής ποικίλει και μπορεί, ενδεικτικά, να σχετίζεται με την κατάθεση σκέψεων και μαρτυριών, την παροχή δικαιώματος πρόσβασης σε αρχεία και συλλογές, τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, στην πρακτική συμμετοχή στο τελικό στάδιο της υλοποίησης. Για παράδειγμα, η πραγματοποίηση μιας Τ.Π.Ε.Α. με θέμα το 1922, είναι δυνατόν να αξιοποιήσει τη συνεργασία με μικρασιατικούς συλλόγους, με το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, με μεμονωμένους ανθρώπους που έχουν ασχοληθεί ερασιτεχνικά με το θέμα κ.λπ. Η συμμετοχή ατόμων, φορέων και ομάδων -εκτός του φορέα που αναλαμβάνει την πρωτοβουλία της Τ.Π.Ε.Α.- στην όλη διαδικασία, φυσικά, απαιτεί τη διαμόρφωση και πιστή τήρηση ενός συγκεκριμένου πλαισίου συνεργασίας.

1.3. Διατύπωση των στόχων εκθεσιακής παρουσίασης του θέματος

Στη συνέχεια, θα πρέπει να διατυπωθούν αναλυτικά οι συγκεκριμένοι γνωστικοί και συναισθηματικοί στόχοι της έκθεσης, που λογικά είναι πολλαπλοί και πολυεπίπεδοι. Για παράδειγμα, μία Τ.Π.Ε.Α. για την αρχαία ποιήτρια Σαπφώ μπορεί να έχει ως στόχους τη γνωριμία με το έργο της, γενικότερα με την αρχαία λυρική ποίηση, με το πολιτισμικό περιβάλλον της αρχαϊκής Λέσβου όπου έζησε η Σαπφώ κ.λπ. Και ταυτόχρονα, μπορεί να έχει ως στόχους να κάνει τους επισκέπτες να αξιολογήσουν θετικά την ποιήτρια, να αγαπήσουν γενικά την ποίηση, να προβληματιστούν πάνω στην κοινωνική θέση της γυναίκας διαχρονικά κ.λπ. Ωστόσο, είναι ανέφικτο και προβληματικό να επιχειρήσει να σχεδιάσει κανείς μια Τ.Π.Ε.Α. που να ικανοποιεί ισότιμα όλους αυτούς τους στόχους. Άρα μετά την αρχική εξαντλητική καταγραφή τους θα πρέπει να αξιολογηθούν και να ιεραρχηθούν σε κύριους και δευτερεύοντες, ενώ είναι δυνατόν ορισμένοι να αποκλειστούν εντελώς. Στην περίπτωση του παραδείγματος, μπορεί ένας κύριος στόχος να είναι η γνωριμία με την ποίηση της Σαπφούς και ένας δευτερεύων η γνωριμία γενικά με την αρχαία λυρική ποίηση. Οπότε ανάλογα θα επιλεγεί η έκταση και ο τρόπος με τα οποία υποστηρίζεται καθένας από τους δύο στόχους. Η αναλυτική διατύπωση των στόχων είναι απαραίτητη, αφενός, για την αναλυτική διαμόρφωση του θέματος της Τ.Π.Ε.Α. και, αφετέ-

ρου, για να αποτελούν ένα συνεχές κριτήριο επιλογής στα επόμενα στάδια σχεδιασμού και υλοποίησης της Τ.Π.Ε.Α.

1.4. Διερεύνηση του θέματος

Προφανώς η επιλογή του θέματος από μια ομάδα ή έναν φορέα, βασίζεται στη σχέση της ομάδας ή του φορέα με αυτό και άρα συνήθως προϋποθέτει μια στοιχειώδη τουλάχιστον γνώση πάνω σε αυτό. Ωστόσο, η εκθεσιακή του ανάπτυξη, σχεδόν πάντα, απαιτεί τη συστηματική μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας προκειμένου να αποσαφηνιστούν οι πτυχές που εξυπηρετούν τους εκθεσιακούς στόχους. Επιπλέον, οι αφηγηματικές επιλογές, σχεδόν κατά κανόνα, επιβάλλουν την αξιοποίηση και άλλης βιβλιογραφίας, καθώς και τη μελέτη πηγών, την επίσκεψη σε αποθετήρια, τη συζήτηση με ανθρώπους κ.λπ. Η μελέτη για τον εμπλουτισμό του περιεχομένου, αν και αρχίζει στα πρώιμα στάδια του σχεδιασμού της έκθεσης συνεχίζεται μέχρι το στάδιο της παραγωγής του περιεχομένου. Είναι προφανές ότι εδώ αξιοποιούνται συνεργασίες με ειδικούς επιστήμονες, αλλά ένα μεγάλο μέρος από τα ερωτήματα στα οποία η μελέτη αυτή πρέπει να απαντήσει διατυπώνονται από όλη την ομάδα, και εμπλουτίζονται καθώς διαμορφώνεται η εκθεσιακή αφήγηση. Για παράδειγμα, μια έκθεση για την εγκατάσταση των μικρασιατών προσφύγων στη Λέσβο, απαιτεί τη μελέτη των σχετικών έγκυρων ιστορικών πραγματειών και τη μελέτη αρχειακού υλικού, για τα οποία θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ένας ιστορικός. Ωστόσο, η συζήτηση, κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού με μέλη της ομάδας που δεν έχουν την ίδια εξειδίκευση είναι δυνατόν να αναδείξει κατ' αρχάς το τι θα ήταν αυτό που θα προκαλούσε το ενδιαφέρον των μη ειδικών. Και επιπλέον, θα ήταν δυνατόν να αναδείξει την ανάγκη διευκρίνισης ιστορικών θεμάτων που δεν είναι ευρέως γνωστά, να εντοπίσει λεπτομέρειες που πρέπει να αποφευχθούν επειδή κουράζουν τον μη ειδικό, να δώσει τη δυνατότητα αντιπαράθεσης της κατασταλαγμένης επίσημης ιστορίας με τη ρευστή συλλογική μνήμη κ.λπ.

1.5. Αναλυτική διατύπωση του θέματος

Αν και το θέμα που επιλέγεται μπορεί να διατυπωθεί με μια φράση ή ακόμη και με μια λέξη, η λακωνική αυτή διατύπωση δεν καθορίζει, παρά σε πολύ μικρό βαθμό, το τι ακριβώς θέλουν να πούνε οι δημιουργοί της έκθεσης. Πριν επομένως, προχωρήσει κανείς στο σχεδιασμό της εκθεσιακής αφήγησης θα πρέπει να

διατυπώσει σε ένα εκτενέστερο κείμενο το θέμα, καθιστώντας σαφείς τις επιμέρους πτυχές που θέλει να θίξει. Και πάλι, ο κατάλογος αυτός μπορεί και πρέπει να είναι μακρύς, αρχικά. Στη συνέχεια, οι επιμέρους πτυχές θα πρέπει να ομαδοποιηθούν και να ιεραρχηθούν, πάντα με βάση τη διατυπωμένη στοχοθεσία. Η εμπειρία δείχνει ότι η πορεία ανάπτυξης της εκθεσιακής αφήγησης είναι μια διαδικασία συνεχών αποστάξεων, προκειμένου να οδηγηθούμε σε μια συνεκτική, συγκροτημένη, ισορροπημένη και εύληπτη αφήγηση, χωρίς φλυαρία και νοηματικά χάσματα. Η απόσταση αυτή μπορεί να σημαίνει ολοκληρωτική αφαίρεση ορισμένων από τα ζητήματα τα οποία οι δημιουργοί είχαν αρχικά επιλέξει, με βάση φυσικά τις προσεκτικά επεξεργασμένες ιεραρχήσεις. Συνηθέστερα, όμως, ακόμη και αν η αρχιτεκτονική της εκθεσιακής αφήγησης δεν επιτρέπει την ανάπτυξη ενός επιμέρους ζητήματος, πάντα υπάρχει η δυνατότητα αυτό να θιγεί, με κάποιον τρόπο, έστω και υπαινικτικά, εμπλουτίζοντας έτσι την τελική αφήγηση και ενισχύοντας τον πολυεπίπεδο χαρακτήρα της.

οι αφηγηματικές αρχές

2.1. Επιλογή των αφηγηματικών αξόνων

Όλα τα επιμέρους ζητήματα που εντάσσονται στην «ομπρέλα» του θέματος της Τ.Π.Ε.Α. θα πρέπει, στη συνέχεια να οργανωθούν με βάση τις μεταξύ τους σχέσεις, τη χρονική ή χωρική συνέχεια, τη λογική αλληλουχία κ.ο.κ., ώστε να προκύψει μια βασική οργάνωση των επιμέρους στοιχείων της ιστορίας την οποία σκοπεύουν να αφηγηθούν οι δημιουργοί. Η δομή του κύριου αφηγηματικού άξονα καθορίζει τη σειρά με την οποία θα ξεδιπλωθεί στον επισκέπτη η ιστορία. Αποτελεί μια αυθαίρετη αν και απολύτως συνειδητή επιλογή των δημιουργών η οποία στόχο έχει την ομαλή ενδιαφέρουσα και εύληπτη ανάπτυξη του συλλογισμού πάνω στον οποίο βασίζεται η ανάπτυξη του θέματος. Στο στάδιο αυτό η Τ.Π.Ε.Α. μπορεί να παραλληλιστεί με μία κινηματογραφική ταινία και η διαμόρφωση του αφηγηματικού άξονα με τη σύνθεση ενός σεναρίου. Μπορεί, για παράδειγμα, να έχουμε δει δεκάδες ταινίες για το Ολοκαύτωμα των εβραίων από τους Ναζί, αλλά κάθε μία έχει μια ελαφρά ή και ριζικά διαφορετική δομή, ακόμη και αν παρουσιάζει σε γενικές γραμμές το ίδιο υλικό και τις ίδιες πληροφορίες.

Σχεδόν κατά κανόνα, για την πολυεπίπεδη πραγμάτευση του θέματος δεν αρκεί ένας μόνο αφηγηματικός άξονας. Είναι δυνατόν, επομένως, να επιλέγονται περισσότεροι με απαραίτητη προϋπόθεση τη σαφή διατύπωση των μεταξύ τους σχέσεων. Σε αυτή τη λογική είναι δυνατόν να αντιπαρά τίθενται ή να εμπλέκονται σε κάθε βήμα δύο αφηγηματικοί άξονες, όπως είναι δυνατόν να έχουμε έναν κύριο αφηγηματικό άξονα, πάνω στον οποίο να επιτίθενται άλλοι δευτερεύοντες. Για παράδειγμα, σε μια Τ.Π.Ε.Α. που έχει ως θέμα τη ρωμαϊκή περίοδο στη Λέσβο και το πώς η εικόνα μας γι' αυτή συντίθεται από την αρχαιολογική έρευνα, είναι δυνατόν να επιλεγεί ως δευτερεύων αφηγηματικός άξονας η συνοπτική παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο δουλεύουν οι αρχαιολόγοι. Σε κάθε περίπτωση, στο στάδιο αυτό κάθε άξονας, κύριος ή δευτερεύων θα πρέπει να υποστεί μια ξεχωριστή επεξεργασία, όσο αφορά το περιεχόμενο και την οργάνωσή του, ώστε να εξασφαλίζεται η συνοχή και η ισόρροπη ανάπτυξή του. Οπότε, στο παράδειγμά μας, είναι δυνατόν, μέσα σε ένα περιβάλλον που αναπαριστά σκηνές από τη ζωή στη Ρωμαϊκή Λέσβο, να υπάρχουν, σε τακτά διαστήματα και σε συσχέτιση με στοιχεία της αναπαραστατικής σκηνογραφίας, μικρές ψηφιακές οθόνες στις οποίες ένας «αρχαιολόγος» εξηγεί πώς κατέληξε στο συμπέρασμα που στο σημείο αυτό παρουσιάζεται. Οι οθόνες αυτές είναι σαφώς διακριτές μέσα

στο αναπαραστατικό περιβάλλον, αν και έχουν πολύ μικρότερη αντιληπτική ένταση. Με την έννοια αυτή, ένας δευτερεύων αφηγηματικός άξονας μπορεί να μην γίνει αντιληπτός ή να παραληφθεί εντελώς από έναν βιαστικό επισκέπτη. Αν αυτό το ενδεχόμενο υπονομεύει τους αρχικούς κύριους στόχους της Τ.Π.Ε.Α., τότε οι δημιουργοί θα πρέπει να σκεφτούν έναν άλλο τρόπο ένταξής του, ώστε χωρίς να επιβάλλεται στη συνολική διαμόρφωση της Τ.Π.Ε.Α., να κάνει, ωστόσο, έντονα αισθητή την παρουσία του. Για να χρησιμοποιήσουμε μια πολύ hi tech λύση στο παράδειγμά μας, αντί της μικρής ψηφιακής οθόνης που μπορεί να μην παραλείψει ο επισκέπτης, είναι δυνατόν να ανιχνεύεται η παρουσία του στο συγκεκριμένο σημείο και ο αρχαιολόγος που εξηγεί να εμφανίζεται ως ένα ολόγραμμα σε φυσικό μέγεθος που εξαφανίζεται, μόλις ο επισκέπτης απομακρυνθεί.

2.2. Διαμόρφωση του εκθεσιακού σεναρίου

Παραπάνω παραλληλίστηκε η Τ.Π.Ε.Α. με μια κινηματογραφική ταινία και η οργάνωση του περιεχομένου της με τη σύνθεση της δομής ενός σεναρίου. Αν φανταστούμε, λοιπόν, κάθε αφηγηματικό άξονα σαν μία οργανωμένη λίστα αφηγηματικών οντοτήτων, η ανάπτυξη του εκθεσιακού σεναρίου, στο στάδιο αυτό, καλείται να δώσει σάρκα και οστά σε αυτή τη διαγραμματική ανάπτυξη της εκθεσιακής αφήγησης. Κάθε κόμβος του άξονα, κάθε αφηγηματική οντότητα δηλαδή, θα πρέπει να περιγραφεί αναλυτικά, ώστε να συσχετισθεί με το συγκεκριμένο περιεχόμενο το οποίο θα περιέχει. Και πάλι το κυρίαρχο ερώτημα στο οποίο καλούνται οι δημιουργοί να απαντήσουν είναι το τι ακριβώς θέλουν να πουν. Η απάντηση σε κάθε οντότητα, προφανώς, βασίζεται στα όσα έχουν αποφασιστεί στο 1.3, αλλά η αλληλουχία που έχει αποφασιστεί στο 2.1 οδηγεί αναγκαστικά σε αποφάσεις σύμπτυξης και αφαίρεσης ή, αντίθετα, προσθήκης και ανάπτυξης, προκειμένου η συνολική ανάπτυξη να έχει την επιδιωκόμενη αφηγηματική ισορροπία. Έτσι, στο προηγούμενο παράδειγμα της Τ.Π.Ε.Α. για τη ρωμαϊκή Λέσβο, από τη στιγμή που οι αναφορές στην αρχαιολογική μεθοδολογία αποτελούν έναν δευτερεύοντα αφηγηματικό άξονα, ο «αρχαιολόγος» που εξηγεί δεν μπορεί να είναι ιδιαίτερα αναλυτικός. Ο λόγος του θα πρέπει να περιορίζεται σε μερικές φράσεις που πάντα θα συσχετίζονται με το εκθεσιακό του πλαίσιο, ώστε να μη χάνεται η συνοχή του κύριου αφηγηματικού άξονα.

2.3. Επιλογή των αφηγητών

Ταυτόχρονα με τα δυο παραπάνω βήματα, είναι καθοριστικής σημασίας η επιλογή του ή των αφηγητών της εκθεσιακής αφήγησης. Η επιλογή αυτή προσδιορίζει και το περιεχόμενο που τελικά θα ενταχθεί, αλλά κυρί-

ως τον τρόπο με τον οποίο αυτό το περιεχόμενο θα παρουσιαστεί τελικά. Προφανώς σε κάθε Τ.Π.Ε.Α. υπάρχει οπωσδήποτε ένας αφηγητής, ενδεχομένως, εντελώς αόρατος εκθεσιακά, που είναι αυτός που καθορίζει την οπτική γωνία μέσα από την οποία προσεγγίζεται το θέμα. Για παράδειγμα, ένα ιστορικό θέμα μπορεί να παρουσιαστεί από τα μάτια ενός σύγχρονου ανθρώπου, τότε πιθανόν η εκθεσιακή αφήγηση να κινείται αντίστροφα στο χρόνο και να υπογραμμίζει τα κενά της γνώσης μας σχετικά με το παρελθόν ή τις σκέψεις και τους προβληματισμούς που αυτό μας προκαλεί σήμερα. Αντίθετα, μπορεί για το ίδιο θέμα να επιλεγεί η οπτική γωνία ενός ανθρώπου που έζησε αυτό το παρελθόν, οπότε τόσο η οργάνωση του αφηγηματικού άξονα όσο και τρόπος παρουσίασης του περιεχομένου θα προσαρμοστούν ανάλογα.

Σε μια Τ.Π.Ε.Α. είναι, όμως, δυνατόν να επιλεγεί η παράλληλη ανάπτυξη της οπτικής δύο αφηγητών. Για παράδειγμα, να παρουσιαστεί η καταστροφή της Σμύρνης μέσα από την οπτική γωνία του Βενιζέλου σε αντιπαράθεση με εκείνη του Κεμάλ. Έτσι, θα αναδειχθεί το πώς ένα τραγικό γεγονός συμβολίζει το τέλος εποχής για τις ελληνικές κοινότητες της Μικράς Ασίας και ταυτόχρονα τη γέννηση του τουρκικού εθνικού κράτους. Πλάι στον ή στους κύριους αφηγητές είναι δυνατόν να εμφανίζονται και ορισμένοι δευτερεύοντες με περιορισμένη παρουσία. Δίπλα, για παράδειγμα, στον Βενιζέλο και στον Κεμάλ μπορούμε να έχουμε σύντομες μαρτυρίες τούρκων ατάκτων, Ελλήνων φαντάρων του μικρασιατικού εκστρατευτικού σώματος, κατοίκων της Σμύρνης από την ελληνική, την τουρκική, τη λεβαντίνικη και την εβραϊκή κοινότητα. Η παρουσία ενός αφηγητή στην Τ.Π.Ε.Α. μπορεί να είναι νοούμενη (μέσα, δηλαδή, από την επιλογή και την οργάνωση του περιεχομένου) ή μπορεί να δηλώνεται μέσω οπτικών, ηχητικών ή κειμενικών στοιχείων. Όποια επιλογή και αν κάνουν οι δημιουργοί της Τ.Π.Ε.Α., κάθε αφηγητής παίζει έναν συγκεκριμένο αφηγηματικό ρόλο, διατηρεί σταθερά τη δική του οπτική γωνία πάνω στα όσα αναπτύσσονται στην έκθεση και εμφανίζεται με έναν σαφώς προσδιορισμένο και κατά προτίμηση διακριτό εκθεσιακό τρόπο.

οι εκθεσιακές επιλογές

3.1. Χωρική ανάπτυξη του εκθεσιακού σεναρίου

Αντίθετα από τη συνήθη αντίληψη που θεωρεί ότι ο χώρος είναι αυτός που καθορίζει την ανάπτυξη μιας Τ.Π.Ε.Α., η αφηγηματική προσέγγιση υποστηρίζει ότι ο χώρος πλάθεται από τις επιλογές του αφηγηματικού σεναρίου. Αυτό δε σημαίνει ότι η μορφή του χωρικού κελύφους και τα φυσικά του χαρακτηριστικά είναι άνευ σημασίας. Προφανώς και επιβάλλουν περιορισμούς ή, αντίθετα, δημιουργούν προκλήσεις και αναδεικνύουν δυνατότητες. Σε κάθε περίπτωση, στο στάδιο αυτό οι δημιουργοί της Τ.Π.Ε.Α. καλούνται να συσχετίσουν το αφηγηματικό σενάριο με τις επιμέρους περιοχές του χώρου, να αποδώσουν, με άλλα λόγια, σε κάθε αφηγηματική οντότητα χωρική διάσταση, λαμβάνοντας, επιπλέον, υπόψη τις δυνατότητες κατασκευαστικών επεμβάσεων στο δοσμένο χώρο. Σε αυτό το στάδιο, δηλαδή, ο δοσμένος χώρος αρχίζει να μετασχηματίζεται σε έναν νέο χώρο τον εκθεσιακό, με τρόπο που πολύ συχνά αυτός ο τελευταίος να μη θυμίζει καθόλου τον αρχικό.

Αυτό δε συμβαίνει μόνο με τη χρήση καθοριστικών και μη αναστρέψιμων επεμβάσεων -κάτι που, άλλωστε, σπάνια είναι δυνατόν να συμβεί, ιδιαίτερα όταν μιλούμε για παροδικές Τ.Π.Ε.Α. Η διαμόρφωση του εκθεσιακού χώρου προκύπτει και από την επιλογή τοποθέτησης τριδιάστατων στοιχείων που συσχετίζονται άμεσα με το περιεχόμενο και θα συνθέσουν, στη συνέχεια, την εκθεσιακή σκηνογραφία. Οι περιορισμοί και οι δυνατότητες που αναφέρθηκαν παραπάνω και οι χωρικές επεμβάσεις που στο στάδιο αυτό αποφασίζονται είναι δυνατόν να προκαλέσουν αναπροσαρμογές στο αφηγηματικό σενάριο, με την προϋπόθεση ότι αυτές δεν υποσκάπτουν τις αφηγηματικές προθέσεις και τη συνοχή του σεναρίου.

Η συσχέτιση του σεναρίου με τον χώρο, συσχετίζεται άμεσα και με την υποστήριξη της εκθεσιακής πλοκής. Της σειράς, δηλαδή, με την οποία ο επισκέπτης θα έρθει σε επαφή με τις αφηγηματικές οντότητες. Με άλλα λόγια, στο στάδιο αυτό θα πρέπει οι δημιουργοί της έκθεσης να αποφασίσουν για τον τρόπο ή τους τρόπους με τους οποίους θέλουν να κινηθεί ο επισκέπτης μέσα στον εκθεσιακό χώρο. Η πορεία αυτή μπορεί να είναι υποχρεωτική ή να έχει ορισμένους βαθμούς ελευθερίας.

3.2. Επιλογή του εκθεσιακού ύφους

Η απόφαση για το εκθεσιακό ύφος ή το στυλ, αν και καθοριστικής σημασίας, είναι ωστόσο πολύ δύσκολο να περιγραφεί. Είναι ο συγκεκριμένος τρόπος με τον οποίο θα παρουσιαστεί η αφήγηση, έτσι ώστε οι επιμέρους επιλογές των εκθεσιακών μέσων να βρίσκονται σε αρμονία μεταξύ τους και ως σύνολο να υποστηρίζουν γνωστικά και συναισθηματικά την αφήγηση. Σχετίζεται με την ατμόσφαιρα της έκθεσης, την οπτική, χωρική και ηχητική της ταυτότητα. Όπως επίσης, σχετίζεται με το αν η έκθεση θα έχει ένα παιγνιώδες, χιουμοριστικό, ελαφρό, αυστηρό, σοβαρό, ψυχρό, βαρύ, συναισθηματικό ύφος. Για να χρησιμοποιήσουμε ένα εύκολο παράδειγμα, οι δημιουργοί μιας Τ.Π.Ε.Α. που αναφέρεται στη σφαγή του Διστόμου από τους Ναζί, θα μπορούσαν λογικά να σχεδιάσουν έναν χώρο στον οποίο κυριαρχούν γκρίζα χρώματα, χαμηλός υποβλητικός φωτισμός, να ακούγεται ένας διάχυτος πυρκαγιάς κ.λπ. Ωστόσο, η πλειονότητα των θεμάτων που μπορούν να υποστηριχθούν από μια Τ.Π.Ε.Α. δεν οδηγεί παρόμοιες αυτόματες επιλογές. Αυτές θα πρέπει να καθοριστούν μετά από βασανιστική σκέψη από τους δημιουργούς.

3.3. Διατύπωση γενικών αρχών χρήσης των εκθεσιακών μέσων

Η εκθεσιακή αφήγηση υποστηρίζεται με τη χρήση πέντε εργαλείων που εντάσσονται στον εκθεσιακό χώρο: των αντικειμένων, των στατικών εικόνων, των ήχων, των κινηματογραφικών εικόνων και των κειμένων. Κάθε αφηγηματική ενότητα μπορεί να αξιοποιεί ένα ή περισσότερα από αυτά. Ωστόσο, πριν οι δημιουργοί αποφασίσουν τι και πώς θα χρησιμοποιήσουν σε κάθε αφηγηματική οντότητα, θα πρέπει να προχωρήσουν στην επιλογή των βασικών αρχών χρήσης των πέντε εργαλείων. Σε αυτό βοηθά ιδιαίτερα η σαφής διάκριση των αφηγηματικών αξόνων και η επιλογή των αφηγητών στα οποία αναφερθήκαμε παραπάνω. Έτσι ένας άξονας μπορεί να αναπτύσσεται με τη χρήση ενός εργαλείου ή ενός συγκεκριμένου συνδυασμού εργαλείων με τρόπο που να μη συγχέεται με τους υπόλοιπους άξονες και αφηγητές. Για παράδειγμα, σε μια Τ.Π.Ε.Α. με θέμα την αγροτική οικονομία μπορεί οι δημιουργοί να αποφασίσουν ότι προβολές κινηματογραφικών εικόνων θα αξιοποιηθούν μόνο σε συγκεκριμένα σημεία και μόνο για τη δημιουργία του χωρικού πλαισίου μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι αγροτικές δραστηριότητες.

η ανάπτυξη του σεναρίου

4.1. Διαμόρφωση των επιμέρους οντοτήτων του εκθεσιακού σεναρίου

Με βάση όλες τις παραπάνω διαδοχικές επιλογές, στο στάδιο αυτό οι δημιουργοί της έκθεσης θα πρέπει να αποφασίσουν με ποιον ακριβώς τρόπο θα πουν αυτό που έχουν αποφασίσει να πουν σε κάθε αφηγηματική οντότητα, ώστε να υπηρετήσουν τις αποφάσεις του σεναρίου, τις επιλογές του στυλ και τις γενικές αρχές χρήσης των εκθεσιακών μέσων. Με άλλα λόγια, σε αυτό το στάδιο καλούνται να διατυπώσουν την ιστορία που έχουν επιλέξει σε εκθεσιακό λόγο. Ο εκθεσιακός λόγος είναι εξ ορισμού πολυμεσικός και πολυτροπικός και άρα, σε κάθε οντότητα μπορούν, εν δυνάμει, να αξιοποιηθούν ένα έως και πέντε εκθεσιακά εργαλεία, με τρόπο που να δημιουργείται ένα οργανικά δεμένο σύνολο. Έτσι, απασχολεί όχι μόνο το ποιο εκθεσιακό εργαλείο θα αξιοποιηθεί, αλλά επιπλέον η συγκεκριμένη περιγραφή του και ο τρόπος της ένταξής του στην εκθεσιακή σκηνογραφία. Η επιλογή των εργαλείων και του τρόπου συνδυασμού τους έχει ως κριτήρια την καλύτερη υποστήριξη του περιεχομένου, την ορθολογική κατανομή του αφηγηματικού βάρους σε περισσότερα του ενός μέσα, την όσο το δυνατόν καλύτερη αξιοποίηση των αφηγηματικών δυνατοτήτων του κάθε εργαλείου.

4.2. Διαμόρφωση της εκθεσιακής σκηνογραφίας

Αυτή προκύπτει από τον συνδυασμό της χωρικής ανάπτυξης του εκθεσιακού σεναρίου, τις επιλεγμένες στιλιστικές αρχές και την αναλυτική περιγραφή των εκθεσιακών οντοτήτων. Ο συνδυασμός αυτός δεν μπορεί να είναι μία μηχανιστική συγκόλληση, αλλά θα πρέπει να οδηγεί σε ένα ισορροπημένο και αισθητικά αρμονικό σύνολο. Οπότε, αναγκαστικά, στο στάδιο αυτό επανεξετάζονται συνεχώς οι επιλογές που γίνονται στο 4.1.

4.3. Ανάλυση των εκθεσιακών μέσων για κάθε τμήμα του εκθεσιακού σεναρίου

Ταυτόχρονα σχεδόν με το παραπάνω στάδιο, οι δημιουργοί της Τ.Π.Ε.Α.θα πρέπει να προχωρήσουν στην όσο το δυνατόν αναλυτικότερη περιγραφή των επιμέρους μέσων, είτε αυτά είναι ήδη διαθέσιμα -όπως, για παράδειγμα, ένα αντικείμενο μιας προϋπάρχουσας συλλογής-, είτε πρέπει, στο επόμενο στάδιο, να αναζητηθούν σε κάποιο αποθετήριο -όπως, για παράδειγμα, πρωτοσέλιδα εφημερίδων για ένα συγκεκριμένο γεγονός, είτε θα πρέπει να δημιουργηθούν σχεδόν εκ του μηδενός, στο επόμενο στάδιο, -όπως, για παράδειγμα, ένα ηχοτοπίο. Η ομαλή μετάβαση στο επόμενο στάδιο απαιτεί την ακριβή και αιτιολογημένη περιγραφή όλων των στοιχείων προκειμένου να γίνεται σαφές ποια είναι τα κύρια ζητούμενα για το καθένα. Τέλος, στο στάδιο αυτό, επιλέγεται το υλικό -εικόνες, οπτικοακουστικό υλικό, κείμενα, αντικείμενα- που έχει συλλεχθεί κατά την αρχική έρευνα που αφορά το θέμα και είναι σκόπιμο να αξιοποιηθεί τελικά στην Τ.Π.Ε.Α..

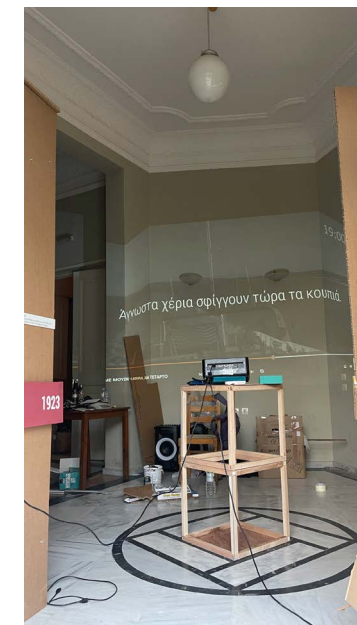
η παραγωγή του υλικού

- ακριβής σχεδιασμός της συνολικής εκθεσιακής σκηνογραφίας
- ακριβής σχεδιασμός των επιμέρους χωρικών κατασκευών
- σχεδίαση των γραφιστικών στοιχείων που είτε αφορούν αυτήν καθαυτή την εκθεσιακή αφήγηση είτε την υποστήριξή της (φυλλάδια, λογότυπο, αφίσα κ.λπ.)
- εξασφάλιση σε ψηφιακή μορφή και την επεξεργασία των εικόνων (φωτογραφίες, σκίτσα, γραμμικά σχέδια, έργα ζωγραφικής κ.λπ.) που θα αξιοποιηθούν
- παραγωγή του οπτικοακουστικού υλικού
- συγγραφή των κειμένων
- συγκέντρωση τεκμηρίων από συλλογές και αποθετήρια

η κατασκευή της τριδιάστατης πολυμεσικής εκθεσιακής αφήγησης

museo|lab

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΠΑνεΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Δράση 1.7: Aegean Storytelling, Δημιουργικός Πυρήνας Έρευνας & Ανάπτυξης Υπηρεσιών Τριδιάστατης Πολυμεσικής Εκθεσιακής Αφήγησης - Υποέργο: Ψηφιακός Μετασχηματισμός Βορείου Αιγαίου στον Πολιτισμό & Τουρισμό», e- Aegean CulTour - Πράξη: Διαπεριφερειακός Ψηφιακός Μετασχηματισμός Αιγαίου Αρχιπελάγους στον Πολιτισμό και Τουρισμό» με κωδικό MIS 5046494.